

УДК 37.014.542

Харківська Алла Анатоліївна,
*доктор педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради (м. Харків)*

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ.

Анотація. У статті проаналізовано основні аспекти управління якістю підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах модернізації освіти. Розглянуто систему додаткових вимог до рівня професійної компетентності майбутніх вчителів інформатики. Проаналізовано складові професійної компетентності майбутніх учителів інформатики. Розглянуто нові завдання, що виникають у зв'язку з впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

Ключові слова: управління, якість, майбутній учитель інформатики, модернізація освіти, інформаційні технології, ВНЗ, педагогічна освіта.

Аннотация. В статье проанализированы основные аспекты управления качеством подготовки будущих учителей информатики в условиях модернизации образования. Рассмотрена система дополнительных требований к уровню профессиональной компетентности будущих учителей информатики. Проанализированы составляющие профессиональной компетентности будущих учителей информатики. Рассмотрены новые задачи, возникающие в связи с использованием информационно-коммуникационных технологий в обучении.

Ключевые слова: управление, качество, будущий учитель информатики, модернизация образования, информационные технологии, ВУЗ, педагогическое образование.

Abstract. This paper analyzes the main aspects of quality training of teachers of computer science in the modernization of education. The system of

additional requirements for the professional competence of science teachers. Analysis of the components of the professional competence of future teachers of computer science. We consider the challenges that arise from the introduction of ICT in education.

Keywords: management, quality, future teachers of computer science, the modernization of education, information technology, university, teacher education.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти характеризується постійним збільшенням вимог до її якості, до відповідності освітніх результатів запитам сучасного суспільства. Основним критерієм оцінки якості освіти стає формування мобільної, різнобічно розвиненої особистості, яка здатна адаптуватися до соціально-економічних змін і успішно реалізовуватися в умовах інформатизації суспільства.

Зараз стрімко розвиваються інформаційні технології, що приносить глибокі зміни в усі сфери життя. У нашій країні та закордоном інтенсивно йде пошук нових моделей освіти, при цьому розвиток інноваційних підходів до організації навчання на основі широкого та активного використання інформаційних та комунікаційних технологій розглядають як рушійну силу модернізації всіх освітніх процесів. Тому питання розробки методичної системи підготовки майбутніх вчителів інформатики для вирішення завдань сучасної освіти на основі широкого та активного використання в професійній діяльності наукомістких освітніх технологій стають актуальними. Вища освіта відіграє важливу роль у забезпеченні професійної підготовки компетентних і конкурентоспроможних фахівців для всіх галузей економіки в інтеграції з наукою і виробництвом.

Отже проблема управління якістю підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах модернізації освіти є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях останніх років розгляду загальних питань щодо управління вищою освітою приділяли увагу С. Андрейчук, П. Вишневський, В. Мануйленко, В. Олійник, І. Трегубенко та інші; окремі аспекти організації навчального процесу

досліджували І. Драч, О. Євдокимов, О. Островерх. вивченням теоретичних засад і технологій інноваційної діяльності займалися К. Ангеловські, В. Загвязінський, Г. Єльнікова, В. Лазарев, З. Мазур, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожин, В. Сластьонін, Л. Подимова, А. Хуторський та інші; теоретичним засадам і технологіям педагогічної освіти свої роботи присвятили В. Андрущенко, Є. Белозерцев, Г. Бодровський, В. Буравіхін, А. Вербицький, М. Лазарєв, Л. Міщенко, А. Піскунов, В. Погребняк, В. Сластьонін та інші. Аналіз наукової літератури свідчить про постійний інтерес науковців до проблем професійної підготовки майбутнього вчителя в аспектах: професійної підготовки та діяльності вчителя (О. Абдуліна, А. Алексюк, Н. Андрієвська, О. Апраксіна, Л. Арчажникова, О. Глузман, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, О. Пехота та інші); теоретичних основ формування особистості вчителя в процесі професійної підготовки (Ф. Гоноболін, М. Кухарев, Н. Кузьміна та інші). Компетентнісний підхід розглядається як одне з важливих концептуальних положень оновлення змісту освіти. Він припускає переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляції знань на створення умов для оволодіння учнями комплексом компетенцій, що визначають інтелектуальний і трудовий потенціал, здібності випускника. Теоретико-методологічні основи компетентнісного підходу у вищій професійній освіті розкриті в працях В. Байденко, В. Болотова, Н. Гришанова, В. Іщенко, Б. Коломійця, Д. Махотіна, Г. Селевко, В. Серікова, Ю. Татура. Серед робіт, присвячених формуванню компетенцій майбутнього вчителя-предметника, пов'язаних з освоєнням інформаційно-комунікаційних технологій, слід виділити дослідження Т. Добудько, І. Злотникова, М. Лебедевої, В. Мозоліна, О. Смолянинової, Є. Хеннер, А. Шестакова, О. Шиловой.

Мета статті. Проаналізувати основні аспекти управління якістю підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах модернізації освіти. Розглянути систему додаткових вимог до рівня професійної компетентності майбутніх вчителів інформатики. Проаналізувати складові професійної

компетентності майбутніх учителів інформатики. Розглянуто нові завдання, що виникають у зв'язку з впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

Виклад основного матеріалу. Традиційна модель шкільної освіти, що відповідає вимогам індустріального суспільства, не дозволяє ефективно реалізувати сучасні цілі та виконати соціальні вимоги інформаційного суспільства. Саме тому інтенсивно йде пошук нових моделей освіти, в тому числі шкільної та педагогічної. При цьому в якості рушійної сили модернізації всіх освітніх процесів розглядається розвиток інноваційних підходів до організації навчання (інноваційна освіта) на основі широкого та активного використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ).

На сучасному етапі розвитку освіти використання інформаційно-комунікаційних технологій стало необхідністю в діяльності, як викладачів, так і учнів. Разом з тим кількість невирішених проблем та питань, пов'язаних із впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні не зменшується. Більше того, виникають нові завдання, що вимагають якнайшвидшого розв'язання, зокрема:

- створення індустрії інформаційно-освітніх послуг, заснованої на інформаційно-освітніх технологіях, технологічних стандартах, на нормативно-правовому забезпеченні системи освіти;
- визначення педагогіки інформаційних і комунікаційних технологій та модернізація освіти (зміст і методи навчання);
- створення методичних, навчальних посібників і підручників на нових цифрових носіях з використанням мультимедіа і web-технологій із забезпеченням контролю якості інформаційно-освітніх продуктів і технологій;
- кадрове забезпечення інформатизації освіти.

Рішення цих завдань спрямоване на створення умов для підтримки системного впровадження та активного використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) в роботі різних освітніх установ, для

переходу на новий щабель використання ІКТ у навчальному процесі. Повноцінне рішення цих завдань неможливе без додаткових зусиль з удосконалення підготовки майбутніх вчителів інформатики, без підготовки фахівців зі створення цифрових освітніх ресурсів, розробників інноваційних навчально-методичних матеріалів, комплексів, що формують інформаційні середовища освітніх установ.

На думку Н. Солопова [4] в умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації всіх сфер життєдіяльності людини, коли ключовим ресурсом економічного зростання країни стає діяльнісний інтелектуально-освітній потенціал, суспільство висуває систему додаткових вимог до рівня професійної компетентності майбутніх учителів інформатики: знання основ вирішення професійних завдань засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій; вміння адекватного вибору засобів інформаційних технологій поставленим професійним завданням; знання основ інформаційної взаємодії; розуміння соціально-інформаційної суті розв'язуваних професійних завдань.

У зв'язку з цим методична система навчання майбутніх учителів інформатики має бути орієнтована не стільки на вивчення використання конкретних технологій, скільки на формування в учителя методичного підходу до відбору та використання у професійній діяльності цифрових технологій для досягнення педагогічно значущого для нього результату в контексті забезпечення доступності, поліпшення якості та підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Це дуже важлива властивість методичної системи, оскільки цифрові технології в умовах інформатизації швидко змінюються. Перед учителем в умовах інформатизації освіти стоять завдання вдосконалення методів, засобів навчання та способів організації практичної та пізнавальної діяльності учнів на основі використання засобів ІКТ; організації управління навчально-виховним процесом; автоматизації інформаційно-методичного забезпечення та ін. У майбутніх вчителів

інформатики необхідно формувати критичне ставлення до одержуваних знань і здатність розуміти, що будь-які знання швидко застарівають.

Новий Стандарт вищої освіти передбачає забезпечення більш глибокої підготовки випускників – майбутніх вчителів інформатики в області застосування електронних навчальних посібників та інших засобів інформаційних та комунікаційних технологій. В умовах ситуації, що змінюється в оснащенні кабінетів інформатики загальноосвітніх навчальних закладів створюється міцна основа для більш якісної підготовки майбутніх вчителів інформатики для ефективної експлуатації обладнання кабінетів під час уроків і для проведення позаурочної роботи з інформатики. Така підготовка потребує більшої уваги до вивчення студентами електронних навчальних посібників з курсу шкільної інформатики, освітніх сайтів, а також до навчання студентів методиці використання таких посібників і сайтів в роботі зі школярами.

Майбутній фахівець, має бути ініціативним, творчим, володіти високою професійною мобільністю, великою соціальною відповідальністю, здатністю приймати важливі самостійні рішення в професійній діяльності в сучасній школі. Таким чином, гостро стоїть питання про необхідність формування професійної компетенції у майбутніх учителів інформатики.

У перекладі з латинської „competentia” означає коло питань, з яких людина добре обізнана й досвідчена. Отже, компетентна у певній галузі людина володіє відповідними знаннями та здібностями, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю галузь та ефективно діяти в ній.

Компетентність – це не просто володіння знаннями, а потенційна готовність вирішувати завдання зі знанням справи [1, С.3 – 17], тому компетентність включає в себе як змістовний, так і процесуальний компоненти. Під компетентністю Г. Щедровицький розуміє інтегративну характеристику якостей особистості, результат підготовки випускника ВНЗ для виконання діяльності в певних галузях. Автор особливо підкреслює, що компетентність – це ситуативна категорія, оскільки виражається в готовності

до здійснення будь-якої діяльності в конкретних професійних (проблемних) ситуаціях [5].

Але компетентність проявляється і може бути оцінена тільки в ході практичної діяльності, а її рівень може підвищуватися безперервно протягом усієї професійної життєдіяльності [2, С. 34]. Особливої актуальності набуває формування професійної компетентності у майбутніх учителів інформатики як одна з умов його успішної та швидшої адаптації в самостійній професійній діяльності. Професійна компетентність випускника є основним результатом його професійної підготовки, що визначає його конкурентоспроможність на ринку праці [3, С.150]. Оскільки інформатика характеризується надзвичайно високим ступенем динаміки змін, то майбутній вчитель інформатики повинен:

- володіти фундаментальними знаннями в галузі інформатики та обчислювальної техніки;
- вміти орієнтуватися в потоці інформації;
- мати здатність до самонавчання;
- швидко засвоювати величезні обсяги нових знань;
- освоювати нові прийоми роботи і застосовувати їх у своїй майбутній професійній діяльності.

Професійну компетентність учителя інформатики можна розділити на ключові, педагогічні та предметні компетенції. Виходячи з цього, професійна компетентність вчителя інформатики являє собою особистісну характеристику вчителя, яка включає в себе сформованість теоретичного, практичного та мотиваційного компонентів педагогічних і предметних завдань. У свою чергу формування ключових компетенцій майбутнього вчителя інформатики може бути забезпечено: на основі сучасних узагальнених наукових знань, що сприяють формуванню світогляду; на основі умінь і навичок, які студент отримує в процесі виконання різних видів навчально-пізнавальної діяльності, що сприяє розвитку навичок самостійної роботи, критичного аналізу, вміння ставити цілі й завдання, узагальнювати

результати. Отже питання розробки методик підготовки майбутніх вчителів інформатики стають все більш актуальними.

Постійне оновлення цілей і змісту шкільної освіти з інформатики, зміна матеріально-технічної складової цієї дисципліни викликають необхідність приділяти велику увагу загальним питанням навчання інформатики, формуванню розуміння студентами значущості кожного розділу курсу в розвитку, освіті та вихованні школярів, причин появи нових напрямків дисципліни і передбачуваних тенденцій їх розвитку.

Відповідно до всього вищезазначеного слід виділити основні напрями і завдання модернізації педагогічної освіти, зокрема, розробка та апробація в освітніх установах сучасних моделей практичної підготовки студентів.

Висновки. Система підготовки майбутнього вчителя інформатики, як компетентного фахівця, має бути спроектована і реалізована як відкрита система, що готова до подальшого вдосконалення. Основою такої системи має стати орієнтація на динамічно мінливу дійсність, на постійний і безперервний розвиток. Підготовка вчителя інформатики до роботи в умовах сучасного інформаційного середовища повинна бути орієнтована не тільки на вирішення тих завдань, які сьогодні виникають перед педагогом, а й на які можуть з'явитися в майбутньому. Підготовка вчителів має бути побудована таким чином, щоб учитель зміг підготувати майбутніх громадян до життя в сучасному суспільстві, де вирішальну роль відіграватимуть інформація, наукові знання та інновації. Отже управління якістю підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах модернізації освіти є невід'ємною складовою у процесі підготовки висококваліфікованого фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования // Высшее образование в России. – 2005. – № 4. – С. 23–30.
2. Колесникова И.А. Основы андрогогики: Учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003.

3. Симен-Северская О.В. Формирование педагогической компетенции специалиста социальной работы в процессе подготовки в вузе: дис. ...канд.пед.наук. – Ставрополь, 2002. -192с.

4. Солопова Н.К. Формирование готовности педагога к профессиональной деятельности в современных условиях. XVII Международная конференция-выставка ("ИТО-2007") 2007 года, г. Москва.

5. Щедровицкий Г.П. Система педагогических исследований (Методологический анализ) // Педагогика и логика. – М.: Касталь, 1993. – С. 16–200.